

Geliş Tarihi:25.10.2018
Kabul Tarihi:01.03.2019
SPORMETRE, 2019,17(1),156-166
DOI: 10.33689/spormetre.487394

SOSYAL SERMAYEDEN SPORTİF SERMAYEYE

Soner SIVRI¹, Oğuz ÖZBEK²

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

²Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Öz: Bu çalışmanın amacı sermaye kavramının sportif sermaye kavramına dönüşümünü incelemektir. Çalışmanın verileri kaynak taraması ile elde edilmiştir. Sermaye kavramı ilk olarak ekonomik bir varlık olarak tanımlanmış, daha sonra sosyal sermaye ve sportif sermaye kavramı ileri sürülmüştür. Sosyal sermaye kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalarda “Neyi bildiğin değil, kimi tanıdığın önemlidir” düşüncesi temel alınmıştır. Sosyal sermaye teorisinde en önemli nokta iletişim ağlarıdır. Sosyal sermaye her yerde; ailelerde, arkadaşlıkta, mahallelerde, iş ortamında, kulüplerde veya sosyal hayatın dokusunda bulunabilir. Sosyal sermaye ile ilgilenenler için, spor ve spor kulüpleri çalışmaları giderek daha fazla çalışma alanı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Spora katılmak (özellikle spor kulüplerinde) doğası gereği, bazen sosyal sermayenin oluşturulması için bir alan olarak görülür. Spor, sosyal sermayenin gelişimine ve korunmasına yardımcı olur. Spora katılımı belirleyen faktörler sosyal, psikolojik ve fizyolojik (fiziksel sağlık ve fiziksel yeterlik) olarak üçe ayrılmıştır. Bir araya geldiklerinde bu üç alan kişinin spor sermayesini oluşturur. Sportif sermaye, bireye spor yapmayı ve bu katılımı zamanla sürdürmeyi destekleyen ve motive eden fizyolojik, sosyal ve psikolojik nitelikler ve yeterlilikler stoku olarak tanımlanır. Bireyin spor sermayesi düzeyi, yaşadığı sosyo-kültürel bağlamda çerçevelendirilir ve şekillendirilir. Spor sermayesi, beşeri sermaye gibi eğitim, aile, akran grubu, öğretmenler, antrenörler, medya, tüketim ile ilgili pazarlama ve promosyon gibi unsurlar tarafından belirlenen sosyo-kültürel normlarla elde edilir.

Anahtar Kelimeler: Sportif sermaye, Spora katılım,Sosyal sermaye,

FROM SOCIAL CAPITAL TO SPORTIVE CAPITAL

Abstract: The aim of this study is to examine the transformation of the concept of capital to the concept of sportive capital. The data of the study was obtained by source screening. The concept of capital was first defined as an economic entity, then the concept of social capital and sportive capital was proposed. The definition of social capital is not based on what you know, but what you know is important. The most important point in social capital theory is communication networks. Social capital is everywhere; It can be found in families, friend ships, neighborhoods, business environment, clubs or social life. For those interested in social capital, the work of sports and sport sclubs is increasingly being considered as an area of study. Participation in sport (especially in sports clubs) by nature is sometimes seen as an area for the formation of social capital. Sport helps the development and protection of social capital. Factors determining the participation in sports are divided in to three categories: social, psychological and physiological (physical health and physical competence). When they come together, these three areas form the sport's capital. Sportive capital is defined as the stock of physiological, social and psychological qualities and qualifications that support and motivate the individual to exercise and sustain this participation over time. The sports capital level of the individual is framed and shaped in the socio-cultural context in which he/she is living. Sport capital is achieved through socio-cultural norms determined by such elements as education, family, peer group, teachers, coaches, media, consumption related marketing and promotion.

KeyWords: Participation in sport, Social capital, Sportive capital,

GİRİŞ

Geleneksel olarak sermaye ekonomik bir kavram olarak algılanmaktadır. Fakat zamanla farklı disiplinlerin de çalışma alanlarına dâhil olup farklı şekilde kavramlaştırılmıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde sermaye “Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı, anamal, başmal, kapital, meta, resülmal” olarak tanımlanmıştır.

Farklı disiplinlerde çalışan araştırmacılar kavramı kendi alanlarıyla ilişkilendirmişler ve sermayeyi kendi çalışma alanlarına göre açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin; sosyoloji ile ilgilenen kişiler sermayenin sosyal boyutunu incelemişler ve ortaya “sosyal ve kültürel sermaye” kavramları çıkmış, spor bilimciler ise spor ve sermaye ilişkisini araştırarak “spor sermayesi” kavramını tartışmaya başlamışlardır. Lin (2001) sosyal sermaye kavramının arkasındaki öncülün pazarda beklenen getiri için sosyal ilişkilere yapılan yatırım olduğunu belirterek ekonomik anlam dışında sermayeye yüklenen anlamların onun ekonomik sermaye ile olan ilişkisini ortaya koymuştur. Bu çalışmanın amacı ekonomik bir varlık olarak tanımlanan sermaye kavramının önce sosyal sermayeye, sonra da sportif sermayeye dönüşümünü ortaya koymaktır. Çalışmanın verileri kaynak taraması ile elde edilmiştir.

Ekonomik Kavram Olarak Sermaye

Sermaye geleneksel olarak ekonomik bir kavram olarak tanımlanmış ve kavramın diğer boyutlarını inceleyen araştırmacılar onu sermayenin ekonomik boyutuyla ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Birikmiş zenginlik, Aristoteles’e kadar tartışılırken, sermaye kavramı, Adam Smith ve David Ricardo gibi klasik iktisatçılar tarafından ön plana çıkarılmıştır. Bu bilgileri takiben Irving Fisher, Karl Marx, John Maynard Keynes ve Gary Becker bu kavramı genişletmiştir (Gratien, 2014). Smith’e göre anlık tüketimdeki fazlalıklar ve stoklar sermaye olarak görülebilir. Bu ekstra varlıklara sahip olanlar gelecekteki getirileri göz önüne alarak onları birer yatırım aracı olarak kullanabilirler. İnsanlar bunun için daha fazla para ödemeye razıdırlar, çünkü para, mal veya hizmetler gelecekte mevcut olandan daha değerli olarak görülmektedir. Bu şekilde para, gelecekte ek bir zenginlik yaratabilen bir sermaye şekli olarak görülebilir. Aynı şekilde, makineler veya bilgisayarlar gibi fiziksel varlıklar şirketler için sermaye olarak görülebilir. Şirketler, işlerini veya çabalarını arttırmadan gelecekteki karı artırma beklentisiyle yatırım yapabilirler (Gratien, 2014). Marx’a göre sermaye, üretim araçlarını elinde bulunduran güçlerin, üretim ve tüketim süreçleri arasındaki meta ve paranın dolaşımından elde ettikleri artı değer bir parçasıdır (Lin, 1999). İktisadi düşüncede “sermaye” gelecekte kullanılacak ya da yatırım yapılacak birikmiş para olarak algılanmaktadır (Field, 2008).

Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye kavramını ilk kez Hanifan tarafından kullanılmıştır. Hanifan (1916)’na göre sosyal sermaye, “bireyler ve aileler arasındaki iyi niyet, arkadaşlık, duygu birliği, sempati ilişkilerdir” (Kitapçı, 2017; Günkör; 2016; Farr, 2004). Sosyal sermaye

kavramının ortaya çıkması 18. yüzyıla kadar dayansa da kavramın tartışılmaya başlanması 1990'ların hemen öncesidir. Günümüzde sosyal sermaye ile ilgili çalışmalar 19. yüzyılda ortaya atılan görüşlerden hareket etmektedir. Bu anlamda ilk kez Fransız düşünür Alexis de Tocqueville Amerikan toplumsal yaşamını tasvir etmiştir. Tocqueville'ye göre gönüllü kuruluşlardaki insanların birbirleriyle olan ilişkileri Amerikalıları birbirine yaklaştıran bir özelliğe sahiptir (Günkör, 2016).

Sosyal sermaye kavramı sık olmasa da 19. yüzyılın sonlarında kullanılmış, ancak 1990'larda, büyük ölçüde Robert Putnam'ın çalışmasından dolayı popüler hale gelmiştir (Gratien, 2014). Bireylerin toplum içinde kurdukları sosyal ilişki ve ağların, kendilerinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı fark edilmiş ve sosyal birikimden daha fazlasını ifade ettiği görülmüştür. Sosyal bilimciler tarafından bu alan “sosyal sermaye” olarak kavramlaştırılarak araştırma alanı haline getirilmiştir (Yarcı, 2011). Sosyal sermayenin ana noktası insandır. Toplumu oluşturmak için insana ihtiyaç vardır ve kişilerin birbirleriyle olan ilişkileri toplumun yapı taşıdır. Sosyal sermaye kavramının temel amacı sosyal ilişkiler ağı içerisinde toplumu oluşturan insanı tanımaktır (Aydemir, 2011). Sosyal sermayenin toplum içindeki gücü çok uzun süre önce fark edilmiştir, fakat sosyal bilim kavramı olarak sosyal sermaye üzerine eğilim oldukça yenidir (Field, 2008; Andriani, 2013). Sosyal sermaye genellikle sosyal bütünlüğe, esnekliğe ve uyum sağlamaya katkıda bulunabilecek bir kaynak olarak görülür (Tonts, 2005). Sosyal sermaye kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalarda kişinin bilgi sahibi olmasından çok, ilişki kurduğu kişinin kim olduğu düşüncesi ön planda olmuştur. Bunun sonucunda, sosyal sermayenin ne olduğu, ne yaptığı, nasıl anlaşıldığı konusunda yoğun bir ilgi ortaya çıkmıştır. Neredeyse her türlü kişisel ve sosyal etkileşim, sosyal sermaye olarak anlaşılmaya başlamıştır (Fine, 2018). Sosyal sermaye kavramı ile ilgilenen yazarlardan Bourdieu, Coleman ve Putnam kavrama farklı boyutlardan yaklaşmışlardır. Fakat üç yazarında ortak olduğu nokta iletişim ağlarının önemli olmasıdır. Bourdieu, Marksizm'in etkisiyle kaynaklara ulaşmadaki adaletsizlik ve gücün sürdürülmesi sorununu, Coleman kişinin kendi çıkarlarını düşünerek rasyonel davranmasını, Putnam ise toplumsal bütünleşmenin temeli olarak dernek ve sosyal faaliyet fikirlerini ele almıştır (Field, 2008). Tacon (2012)'na göre sosyal sermaye ile ilgili akademik araştırmalarda, ağ ile tutumsal yaklaşımlar arasında giderek daha fazla kabul gören bir ayırım vardır. Büyük ölçüde Coleman ve Lin tarafından etkilenen ağ yaklaşımları, sosyal sermayeyi eylemi kolaylaştıran sosyal yapının çeşitli yönleri olarak görmeye eğilimlidir. Coleman, diğer sermaye biçimlerinin tersine, sosyal sermayenin bireylerin veya fiziksel üretim araçlarının içinde değil, kişiler arasındaki ilişkilerin yapısında yer aldığını ileri sürer. Belli durumlarda ve belirli insanlar veya gruplar için, bu çeşitli toplumsal yapı unsurları belirli eylemleri kolaylaştırır. Tutum yaklaşımı biraz farklıdır. Putnam, gönüllü derneklere ve diğer sosyal ağlara katılımı, insanların toplumda daha fazla sivil davranışa yol açan güven ve karşılıklılık gibi değerler ve tutumlar geliştirdiğini öne sürmektedir. Sonuç olarak, sosyal sermayeyi, geliştirilebilecek ve daha sonra başka yaşam alanlarına taşınabilir bir kaynak gibi görülme eğilimindedir. Araştırmalar, güven ve karşılıklılık gibi değerlerin ve tutumların sosyal bağlamda oldukça hassas olduğunu göstermektedir. Genel olarak, insanların ne kadar güvensiz olduklarına dair genel bir ölçü, aslında sosyal sermaye olarak görülemez. Değerler ve tutumlar ancak sadece belirli durumlarda insanların hareketlerini kolaylaştırdıkları ölçüde sosyal sermaye olarak kabul edilebilir (Tacon, 2012).

Sosyal sermaye her yerdedir. Yani, ailede, arkadaşlıkta, mahallede, iş yerinde, kulüplerde veya sosyal hayatın dokusunda bulunabilir. Ayrıca, akademik kitaplar ve dergiler, politika belgeleri ve siyasi konuşmalar, gazeteler, dergi makalelerinde ele alınan sosyal sermaye kavramının artık her yerde olduğu söylenebilir (Tacon, 2012). Literatüre bakıldığında sosyal sermayenin neden bu kadar yayıldığını ve geliştiğini görmek kolaydır. Bu yayılma, sosyal sermayenin sonuçla ilgili olduğunu söyleyen “Orta Sınıf Teorisi” ile başlamıştır. Bu teoriye göre sosyal ve ekonomik olarak iyi durumda bir aileye sahip olmak veya iyi bir çevrede yaşamak eğitimde başarılı olmak gibi iyi bir sonuç ortaya çıkarmaktadır (Fine, 2018).

Alvarez ve Ramani (2017), sosyal sermayenin, bir ağdaki üyelikleri sayesinde bireylerin erişebileceği kaynakların yanı sıra, ağın içindeki ilişkiler sayesinde belirli bir ağın tüm üyelerine açık olan kaynakları içerdiğini belirterek iletişim ağlarının önemine vurgu yapmıştır. Aydemir (2011) sosyal sermayeyi sosyal ilişkilerin potansiyeline odaklanan bir olgu olarak belirterek ilişkilerin sosyal sermayedeki önemini vurgulamıştır. Carrasoco ve Bilal (2016), Bourdie’nin sosyal sermayeyi grup üyelerine açık bir kaynak olarak gördüğünü, toplumdaki eşitsizliğin temel kaynaklarından birinin de elitlerin bu sermaye gücünün büyük kısmını elinde bulundurmalarından kaynaklandığını ve bu sermayenin bir yatırım aracı olarak kullanılarak oluşan toplumsal sınıflandırmaların devamını sağladığını belirtmişlerdir. Farklı disiplinlerden birçok akademisyen bu konuyla ilgili çalışmalar yapmış, hatta hükümetlerin sosyal ve ekonomik konularıyla ilgilenen kurumları da sosyal sermaye kavramıyla ilgilenmişlerdir. 1985 yılında Bourdie’nin sosyal sermaye üzerinde sistemli olarak çalışması, 1988’de Coleman’ın Amerika’da yaptığı sosyal sermaye, beşeri sermaye ve okul devamlılığı ile ilgili çalışması ve 1993 yılında Putnam’ın İtalya’da yaptığı sosyal sermaye ve demokratik kurumlar çalışması bu alanda bir kıvılcım etkisi yaratmıştır (Productivity Commission, 2003; Field, 2008). Bu etki 1990’lı yıllarda sosyal sermaye üzerinde birçok çalışma yapılmasına sebep olmuştur. Winter (2000), 1991 yılından 1999 yılına kadar sosyal sermaye ile ilgili 1112 çalışma yayımladığını belirterek alan üzerinde yapılan çalışmaların yoğunluğuna dikkat çekmiştir.

Bourdieu (1985), sosyal sermayeyi karşılıklı tanıdık ya da tanımanın, az ya da çok kurumsallaşmış ilişkilerinden oluşan, dayanıklı bir ağa sahip olmakla bağlantılı olan, gerçek ya da potansiyel kaynakların toplamı olarak tanımlamıştır. Tanıma, sosyal sermaye için önemli bir olgudur. Sosyal sermayenin zenginliği tanıdığımız insan sayısına ve onlarla paylaştığımız ortak hayat görüşüne bağlı olarak değişir (Field, 2008). Coleman sosyal sermayeyi açıklarken onu tek bir varlık olmaktan ziyade ortak iki özelliğe sahip olan farklı varlıklar olarak nitelendirmiş ve sosyal yapı içinde oluşan bu sermayenin bireylerin belli eylemlerini kolaylaştırdıklarını belirtmiştir (Şahin ve Aydın, 2010; Tacon, 2012). Coleman sosyal sermayeyi açıklarken dini kurumların önemine de vurgu yapmıştır. O’na göre dini kurumlar toplumda devamlı olarak var olan ve nesilleri birbiriyle birleştiren varlıklardır. Bu kurumlar sayesinde yetişkin toplulukların sahip olduğu sosyal sermaye gençler için de ulaşılabilir olmaktadır (Field, 2008). Putnam, başka bir tanımda sosyal sermayeyi “karşılıklılık normları, güven, ağlar ve kurumlar arasındaki ilişkiler olarak ifade etmektedir” (Kitapçı, 2017). Lin (1999) ise, sosyal sermayeyi toplumsal yapı içinde bulunan kaynaklar olarak tanımlamıştır. Seppel (2006) sosyal sermayeyi açıklarken öncelikle “sermaye” kavramının üzerinde durmuş ve

sermayeyi ileride fayda elde edilebilecek bir olgu olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama, “sosyal” kavramı ile birleştiren Seippel (2006), sosyal sermayeyi ileride diğer aktörler ve alanlar için kaynak olabilecek ilişkiler ağı olarak nitelemiştir. Tacon (2012) sosyal sermayeyi temel anlamda ilişkiler ağı ve bu ağların değişik yönleri olarak tanımlamış, fakat kavramın tanımlanmasında ortak bir fikrin olmadığını belirtmiştir. Sosyal sermaye kavramı açıklanmaya çalışılırken “ilişki” kelimesi ortak kullanım olmuştur, bu kavramı açıklayan birçok araştırmacı sosyal sermaye tanımlanmasında “ilişki” kelimesine özellikle vurgu yapmıştır (Bourdieu, 1985; Field, 2008; Seçer, 2009; Andriani, 2013; Kitapçı, 2017). İlişkinin sosyal sermaye içindeki önemini Field (2008) “ne bildiğin değil kimi tanıdığın önemlidir” İngiliz atasözünü vurgulamıştır. İnsanlar kendi başlarına her işi başaramazlar, kurulan ilişkiler bireylerin yaptıkları iş için yardım alma fırsatı sağlar ve bu yardım da sosyal sermayenin temelini oluşturur. Güven, sosyal sermaye tanımlamalarında önemli bir yere sahiptir. Sosyal sermaye kavramı açıklanırken güven her zaman ön planda olmuştur. Fukuyama, toplumsal ilişkilerde güvenin çok önemli olduğunu belirterek güven kavramının sosyal sermayedeki temel unsur olduğunu belirtmiştir (Kitapçı, 2017). Grootaert ve Van Bastalea (2002), sosyal sermaye modelini sosyal etkileşim, sosyal etkileşimin etkileri ve sosyal etkileşimin işleyiş mekanizmaları olarak üç temel yapı taşı üzerine inşa etmişlerdir. Bu üç bloğun da kendi içinde dört ayrı sosyal etkileşim çeşitleri mevcuttur. Bunlar; kişinin diğerleriyle olan tek yönlü ilişkisi, ağlar, kulüpler ve hiyerarşik organizasyonlardır. Kahraman (2016) çalışmasında, sosyal sermayenin yapılacak bir dizi etkinliklerle geliştirilebileceğini göstermiştir. Çalışmanın en önemli sonucunun sosyal sermayenin uygun bir program eşliğinde ve belli bir zaman diliminde geliştirilebilir olması, araştırmacılar ve eğitim kurumları için dikkate değer bir sonuçtur.

Bourdieu, toplumsal hiyerarşi ve eşitsizliğin yaratılması ve yeniden üretilmesi konusundaki endişeleriyle sosyal sermayeyle ilgili fikirlerini geliştirmiştir (Tacon, 2012). Spor sosyolojisinin gelişim sürecinde, yansıtma (reflection), yeniden üretim (reproduction) ve direniş (resistance) olarak üç temel sav vardır. Bu savlardan yansıtma, güçlü grupların toplumsal durumlarını korumalarında sporun aktif rol oynadığını söylemektedir. Direniş savında ise, spor mücadele alanı olarak kabul edilir ve bireyler yaptıkları sporla koşulları değiştirme kapasitesine sahiptirler, aynı zamanda kendi statülerini sağlayan koşulların da güçlenmesini sağlayabilirler (Donely, 1996). Spor sosyolojisinin gelişiminde ortaya çıkan bu düşünceler ile Bourdieu'nin spor eşitsizliğin devamı için bir araçtır düşüncesi paraleldir. Balda (2017) yapmış olduğu çalışmada, baton çevirme sporu ile uğraşan siyah sporcuların genelde acemi, başlangıç ve orta seviyede, çok azının ise ileri seviyede olduklarını, bunun da sporun sosyal sınır alanlarını güçlendirmesinin ve yansıtmasının bir sonucu olduğunu belirterek bu düşünceleri desteklemiştir. Sosyal sermaye ile ilgili farklı disiplinlerde farklı tanımlar yapılsa da bu tanımlarda birçok yazarın ortak olduğu noktalar şöyle sıralanmıştır (Productivity Commission, 2003):

- a. Sosyal ağlar/normlar sosyal sermayenin anahtar unsurlarıdır,
- b. “Güven” sosyal sermayenin ek bir unsurudur,
- c. Sosyal sermaye bireylerin diğer amaçlarına ulaşmaları için bir kaynaktır,
- d. Sosyal sermaye toplumun her katmanında ortaya çıkabilir.

Spor Sermayesi

Spor ile sosyal sermayenin kesiştiği en önemli noktalardan birisi gönüllülüktür. Gönüllü derneklerin katılımı ve gönüllülük üzerine sosyal sermaye literatürünün çoğunda güçlü bir vurgu vardır ve spor da gönüllüğün gerçekleştiği en önemli alanlardan biridir (Tacon, 2012). Bir diğer kesişim noktası ise, sporun geleneksel olarak sosyal uyum ve ahlaki çerçevelere bağlılık gibi bir dizi sosyal faydaya sahip olarak kavramsallaştırılmaya çalışılmasıdır (Smith ve Weddington, 2004). Tacon (2012) sosyal sermaye ve spor sermayesi arasındaki ilişkiyi;

- a) Spor, sosyal sermayenin gelişimine ve korunmasına nasıl yardımcı olur?
- b) Spor katılımı, gönüllülük veya seyircilik konularının hangi yönleri önemli olabilir?
- c) Sporun sosyal sermayeyle olan ilişkisinde diğer sosyal ve kültürel faaliyetlerden farkı nedir?
- d) Sporda dışlanan geleneksel biçimlere ne dersiniz?
sorularını sorarak açıklamaya çalışmıştır.

Sosyal sermaye ile ilgilenenler için, spor ve spor kulüpleri çalışmaları giderek daha fazla çalışma alanı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Tonts, 2005). Spora katılım (özellikle spor kulüplerinde) doğası gereği, bazen sosyal sermayenin oluşturulması için bir alan olarak görülür (Jarvie, 2003). Bunun yanında Tacon (2012), Coalter, Auld ve Collins'in de Jarvie ile aynı fikirde olduğunu belirtirken, Doherty ve Misener gibi araştırmacıların da spor kulüplerini kaynak olmaktan çok sosyal sermayenin bir sonucu olarak gördüklerini belirtmiştir. Seippel (2008) yaptığı çalışmada aslında spor kulüplerinin sosyal sermayeyi bir araya getirmede diğer gönüllü organizasyonlarından daha az etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gratien (2014) ise spor takımlarının kendi şehirlerinden birçok taraftarı cezbediği için bir fiziki sosyal sermaye biçimini temsil ettiklerini düşünmektedir. Ayrıca diğer sosyal sermaye biçimlerinde olduğu gibi, taraftarların, bir spor takımını desteklemede, artan etkileşimler ve daha güçlü aidiyet duyguları ile sosyal fayda sağladığını belirtmiştir.

Spora katılımı belirleyen faktörler, Rowe (2015)'a göre sosyal, psikolojik ve fizyolojik (fiziksel sağlık ve fiziksel yeterlik) olarak üçe ayrılmıştır. Bir araya geldiklerinde bu üç alan, kişinin spor sermayesini oluşturur. Sportif sermaye, bireyi spor yapmaya ve bu katılımı zamanla sürdürmeyi destekleyen ve motive eden fizyolojik, sosyal ve psikolojik nitelikler ve yeterlilikler stoku olarak tanımlanır. Spor sermayesi beşeri sermaye ile benzeşmektedir, beşeri sermaye gibi eğitim ve aile, akran grubu, öğretmenler, antrenörler, liderler (diğerlerini etkileyen), medya, tüketim ile ilgili pazarlama ve promosyon gibi unsurlar tarafından belirlenen sosyo-kültürel normlarla elde edilir (Rowe, 2015). Beyzbol, futbol gibi spor aktiviteleri, inanç temelli etkinlikler ve toplum hizmetleri gibi okul dışı etkinliklere katılım, okul kültürüne sahip olmayan öğrenciler için bir sosyal destek ve bilgi ağı sayılabilir (Thayer, 2018).

Spor sermayesi, spora katılma ve katılmama konusunu ve popülasyondaki farklı alt gruplar arasındaki katılım varyasyonlarını açıklayan ve bunlarla ilgili bilgi veren bütünleşmiş bir teoridir. Burada düşünülen sportif sermaye ekonomik, kültürel ve/veya toplumsal sermayeye dönüştürülebilen bir kaynak olarak fiziki sermayeden çok, spora

katılım ile ilgili belirleyicilerle ilgilidir (Rowe, 2015). Stempel (2006), lise çağındaki başarılı bir sporcunun daha sonraki hayatında iş ve gelir olanaklarının iyi olmasına atıfta bulunarak spor hayatındaki yatırımı ekonomik değerlerle ilişkilendirmiştir. Carlson ve Scott (2005)'da yaptıkları çalışmada lise döneminde spora katılan bireylerin kendilerini kontrol, tahammül ve disiplinlerinin gelişerek eğitim, sosyal ve iş hayatlarında pozitif sonuçlar elde ettiklerini belirtmişlerdir.

Bireysel sosyal sermayenin ve ağ boyutunun büyüklüğü, spora katılım üzerinde dikkate değer bir etki yaratmaktadır; bireysel sosyal sermaye ölçeğinin ve ağ boyutunun genişletilmesi ile birlikte, spora katılım ihtimali yükselmektedir (Wei, 2010). Sportif sermaye, kültürel sermaye ve sosyal sermaye arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmak önemlidir. Kültürel sermaye terimi, Bourdieu (1986) tarafından ilk kez dile getirildiğinden bu yana yaygın bir popülerlik kazanan sosyolojik bir kavramdır. Ekonomik hareketlerin ötesinde sosyal hareketliliği destekleyen finansal olmayan sosyal varlıkları ifade eder. Ebeveynler çocuklarına, mevcut eğitim sisteminde başarılı olmak için gereken tutum ve bilgiyi ileterek kültürel sermaye edinmelerini sağlarlar. Kültürel sermayenin diğer örnekleri arasında akıl, konuşma tarzı, kıyafet ve hatta fiziksel görünüm yer alır (Rowe, 2015). Ailenin sosyo-ekonomik statüsü ile spora katılım arasında pozitif bir ilişki olduğu vespore katılımın sosyal sermayeden etkilendiği görüşmüştür (Carl, 2002).

Rowe (2015) sosyal, psikolojik ve fizyolojik faktörlerin bir araya gelerek kişinin spor sermayesini oluşturduğunu belirtmiştir. Psikolojik alan; bir bireyin ömrü boyunca spora uzun süreli katılımı sağlayan faktörler, fiziksel öz değer/öz saygı gibi değişkenleri içerir (Fox, 2000; akt., Rowe, 2015). Psikolojik alan öz-yeterlik ile ilgilidir. Öz-yeterlik kişinin bir işi başarmada ve problem çözmeye kendi yeteneği ile ilgili algısıdır ve pratik deneyimlerle bu algı köklenir. Benlik saygısı kişinin kendi öz-değerini değerlendirmesiyle ilişkilidir. Kişisel kimlik de, kişisel imaj, roller ve sosyal/grup ilişkilerini etkileyen psikolojik alanlardaki önemli yapı taşlarından birisidir. Kişisel kimlik ayrıca, kendilik imajını, rolleri ve sosyal/grup ilişkilerini etkileyen psikolojik alanda önemli bir yapı olarak da yer almaktadır. Ebeveynlerin çocukların spora katılım ve gelişimlerinde katkı sağlamalarında önemli kanıtlar vardır (Baxterand ve Maffulli, 2003). Yüksek seviyede “Spor Sermayesi”ne sahip olan bir kişinin spor kulüplerinde, spor salonlarında veya spor merkezlerinde arkadaş çevresi olacaktır. Bu insanlara için spor katılımı, bildikleri ve etkileşim kurdukları kişiler tarafından pekiştirilir ve sürekli katılımı engelleyen çalışmalardan ziyade kolaylaştıran bir sosyal norm haline gelir (Rowe, 2015).

Fizyolojik alan, spora katılımı etkileyecek faktörleri; fiziksel okuryazarlık, fiziksel sağlığın temel yönlerini de kapsayan fiziksel gücü ve yeteneği içerir (Whitehead, 2010). Bireyin spor sermayesinin seviyesi, yalnızca mevcut katılım olasılığını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda ilerideki hayatında devam etme ihtimalini de etkiler. Yüksek seviyede sportif sermayeye sahip olan kişilerin düşük sportif sermayeye sahip olan akranlarına oranla hayat boyu spora katılım olasılıkları daha yüksektir. Bireyler yaşlandıkça spora katılım için önüne daha çok engeller çıkmaktadır ve kişinin bu engellerin üstesinden gelebilmesi için yüksek seviyede spor sermayesine sahip olması gerekmektedir (Rowe, 2015).

Kulüp ya da spor organizasyonu faaliyetleri sosyal sermayenin geliştirilmesine elverişlidir. Topluluk sporlarına katılan bireylerin spor sermayeleri daha yüksektir (Li, 2001). Spora katılım spor sermayesinin önemli bir belirleyicisi olmasına rağmen tek başına bir faktör değildir. Yüksek seviyedeki spor sermayesi, motivasyonu güçlendirerek spora katılıma pozitif geri dönütler sağlayarak potansiyeli artıracaktır. Buna rağmen birey için spora katılıma karar vermede fırsatlar, engeller ve kısıtlamalar (kişisel; aile, sosyal; topluluk, çevresel; katılım için uygun alan, ekonomik; maddi güç) önemli rol oynamaktadır (Rowe, 2015). Kanıtlar sporcu sermayesinin, fiziksel yeterlilik ve öz yeterlik gibi önemli yönlerinin çok genç yaşta geliştirildiğini, erkeklerin kızlara göre, sosyo-ekonomik olarak daha avantajlı olanların da sosyo-ekonomik durumları daha düşük seviyede olanlara göre sportif sermaye kurma ihtimalini çok daha yüksek olduğunu göstermiştir (Kirk, 2004; Whitehead, 2010; Rowe 2015).

Spora katılım nicelik olarak bireysel sosyal sermayenin üretilmesi için etkili bir araçtır (Wei, 2010). Spora katılımın sosyal sermaye açısından incelenmesinde sporu çok da romantikleştirmemek gerekir. Zira sayısız çalışma sporla ilgili eşitsizliklere ve sosyal bölünmelere işaret etmektedir. Spor kulüplerinde oluşan sıkı bağ onları üyelik konusunda homojen hale getirip dışarıya karşı düşmanca tavır sergilemelerine sebep olabilir. İskoçya'daki birçok golf kulübü ve Avustralya'nın kırsal kesimindeki bazı yerlerinde spora katılımın sınıf, statü ve etnik gruba göre ayrılması bunlara örnek olarak gösterilebilir (Tonts, 2005).

SONUÇ

Sermaye geleneksel olarak ekonomik bir kavram olarak tanımlanmış ve kavramın diğer boyutlarını inceleyen araştırmacılar onu sermayenin ekonomik boyutuyla ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Bireylerin toplum içinde kurdukları sosyal ilişki ve ağların, kendilerinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı fark edilmiş ve sosyal birikimden daha fazlasını ifade ettiği görülmüştür. Sosyal bilimciler tarafından bu alan "sosyal sermaye" olarak kavramlaştırılarak araştırma alanı haline getirilmiştir. Sosyal sermayenin ana noktası insandır. Toplumu oluşturmak için insana ihtiyaç vardır ve kişilerin birbirleriyle olan ilişkileri toplumun yapı taşıdır ve kavramın temel amacı da sosyal ilişkiler ağı içerisinde toplumu oluşturan insanı tanımaktır (Aydemir, 2011). Bireyin tanıdığı insan sayısı ve onlarla paylaştığı ortak hayat görüşü sosyal sermayesinin düzeyini gösterir (Field, 2008). Sosyal sermaye ile ilgilenenler için, spor ve spor kulüpleri çalışmaları giderek daha fazla çalışma alanı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Tonts, 2005). Seippel (2008) yaptığı çalışmada spor kulüplerinin sosyal sermayeyi bir araya getirmede diğer gönüllü organizasyonlardan daha az etkili olduğunu saptamıştır. Genetik avantajların rol oynamasına rağmen, kişinin elde ettiği ve koruduğu sportif sermaye seviyesi yaşadığı çevre ve sosyalleşme sürecinin bir sonucudur. Bireysel sosyal sermaye, spor kaynaklarının edinilmesi, spora katılım bilinci ve spor için sosyal ihtiyaçların karşılanması ile insanın spora katılımına etki eder (Wei, 2010). Henüz test edilmemiş olsa da, spor sermayesi teorisi, kamu politikasının, katılımcılığa odaklanmaktan çok, sporda sürekli katılımı hedefleyen hedeflerine ulaşmada daha etkili olma ihtimalini ortaya koymaktadır. Spora katılım her zaman geçici iken, spor sermayesi daha dayanıklıdır ve sporda uzun süreli katılımı ilişkili olabilir (Rowe, 2015).

Spor sermayesi teorisi, yüksek spor sermayesi seviyesine sahip kişilerin yaşam koşullarındaki değişikliklerle ilişkili dış engellerin katılım üzerindeki potansiyel olumsuz etkilere karşı daha dayanıklı olduğunu ve sporu bırakmaları halinde spor sermayesi düşük olan akranlarına göre spor yapmaya dönmeye daha yatkın olduklarını önermektedir. Artan spor sermayesinin spora daha sık katılım sağlaması ve sürekli katılımın sportif sermayeyi güçlendirmesi beklenmektedir (Kirk, 2004; Whitehead, 2010). Spor deneyimlerinin niteliği de sportif sermaye üzerinde olumlu etki yaratır.

KAYNAKLAR

- Andriani, L. (2013). Social capital: A roadmap of theoretical frameworks and empirical limitations. Working Papers in Management, Birkbeck University of London, Department of Management, BWPMA 1301.
- Aydemir, M.A. (2011). Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri (Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Üzerine Bir Araştırma), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Konya.
- Baxter, J., Maffulli, N (2003). "Parental influence on sport participation in elite young athletes", Journal of sports medicine and physical fitness, 43 (2), 250-255
- Bolds, T.N. (2017). Deconstructing The "Winners's Circle", Sanatta Yüksek Lisans Tezi, Missisiphi University, USA. <https://search.proquest.com/docview>
- Bourdieu, P. (1985) The formes of capital, Handbook of Theory and Research for the Sociology of Educaiton, Greenwood, New York pp. 241-258
- Carrasco, M.A., Bilal, U. (2016). "A sign of the times: To have or to be? Social capital or social cohesion?" Social Science & Medicine, 159, 127-131
- Carrillo Alvarez, E., Riera Romani, J. (2017). Measuring social capital: furtherin sights. Gacetasanitaria, 31, 57-61.
- Carlson, R., Scott, L. (2005). What is the status of high school athletes eight years after their seinor year? (Statistics in Brief No. 2005-303). Washington DC: Natioal Center for Education Statistics.
- Carl, D. J. (2002). Social Capital and Sport Participation, University of Oklahoma, Doctorate Thesis, UMI Number: 3070637 <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/305511451/E8653906B09B4D1BPQ/2?accountid=8319>
- Curtis, J., McTeer, W., & White, P. (2003). Do high school athletes earn more pay?: Youth sport participation and earning as an adult. Sociology of Sport Journal, 20, 60-76
- Donnelly, P. (1996). Approaches to social in equality in the sociology of sport. Quest, 48(2), 221-242.
- Farr, J. (2004). Social capital: A conceptual history. Political theory, 32(1), 6-33.
- Field, J. (2008). Sosyal Sermaye, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çevirenler: Bahar Bilgen, Bayram Şen. Sena Ofset: İstanbul
- Fine, B. (2007). Eleven hypotheses on the conceptual history of social capital: a response to James Farr. Political theory, 35(1), 47-53.
- Fine, B. (2018). Theories of social capital: Researchers behaving badly. Pluto press.

Gratien, K. R. (2014). An Investigation of the Concept of 'Capital', Buffalo University Department of Political Science, Doctor of Philosophy, ABD.

Grootaert, C., Van, B. T. (Eds.). (2002). The role of social capital in development: an empirical assessment. Retrieved from <https://ebookcentral.proquest.com>

Günkör, C. (2016). Öğretim Elemanlarının Sosyal Sermaye ve Eğitim Ortamına İlişkin Algıları: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Hacısoftaoğlu, İ., Akcan, F., Bulgu N. (Ed) (2015). Oyunun Ötesinde Spor Sosyolojisi Çalışmaları. Ankara: NotaBene.

Jarvie, G. (2003). Communitarianism, sport and social capital: Neighbourly insights into Scottish sport'. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(2), 139-153.

Kahraman, İ. (2016). Sosyal Sermayeyi Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerin Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Düzeyine Etkisinin İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Gaziantep.

Kirk, D. (2004). Sport and early learning experiences, in driving up participation: the challenge for sport. London: Sport England.

Kitapçı, İ. (2017). Sosyal Sermaye Sosyal, Ekonomik ve Bilişsel Bir Perspektif. İstanbul: Beta

Li, C. (2011). Community sports: a platform for residents to cultivate social capital-take a, b two communities in changsha city for example, Central South University (People's Republic of China), DAI-C 75/02, Dissertation Abstracts International, [https:// search. proquest. com/docview/1874803993?accountid=8319](https://search.proquest.com/docview/1874803993?accountid=8319)

Lin, N. (1999). Building a network theory of social capital. *Connections*, 22(1), 28-51.

Lin, N. (2001). *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*, Cambridge University Press.

Productivity Commission 2003, *Social Capital: Reviewing the Concept and its Policy Implications*, Research Paper, AusInfo, Canberra.

Rowe, N. (2015). Sporting Capital: a theoretical and empirical analysis of sport participation determinants and its application to sports development policy and practice, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 7(1), 43-61.

Seçer, B. (2009). İşgücü Piyasasında Sosyal Sermaye. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10(3), 103-130.

Seippel, Ø. (2006). Sport and social capital. *Acta Sociologica*, 49(2), 169-183.

Seippel, Ø. (2008). Sports in civil society: Networks, social capital and influence. *European Sociological Review*, 24(1), 69-80.

Smith, A., Waddington, I. (2004). Using 'sport in the community schemes' to tackle crime and drug use among young people: some policy issues and problems. *European Physical Education Review*, 10(3), 279-298.

Stempel, C. (2006). Gender, Social Class, and the Sporting Capital-Economic Capital Nexus, *Sociology of Sport Journal*, 23, 273-292.

Şahin, M. M., Ünal, A. Z. (2010). Sosyal Sermaye kuram uygulama eleştirisi. İstanbul: Değişim.

Tacon, R. (2012). The Role of Sport Management in the Creation of Social Capital. *Managing Sport: Social and Cultural Perspectives*.

Thayer, C. (2018). The Influence of Social and Cultural Capital on Student Engagement: A Narrative Inquiry of African-American Male Voices in High School University of Redlands Doctorate Thesis, ProQuest Number: 1081194. <https://search.proquest.com/pqdtglobal/docview/2038984003/73425A43CD0A4F98PQ/1?accountid=8319>

Tonts, M. (2005). Competitive sport and social capital in rural Australia. *Journal of rural studies*, 21(2), 137-149.

Yarçı, S. (2011). Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6 (1), 125-135.

Wei, J. Z. (2010). Sport participation and social capital-based on the investigation of urban residents. Tsinghua University (People's Republic of China) DAI-C 75/02, *Dissertation Abstracts International*, <https://search.proquest.com/docview/1869987624?accountid=8319>

Whitehead, M. (2010). *Physical literacy through out the life course*. London and New York: Routledge.